

ПСИХИАТРИЧНАТА ГРИЖА В САЩ ПРЕЗ XIX И XX ВЕК

Емил Методиев Инджов

*Технически университет – Габрово, ул. Хаджи Димитър №4, Габрово, България,
e-mail: indzhov@tugab.bg*

PSYCHIATRIC CARE IN THE USA IN THE 19TH AND 20TH CENTURIES

Emil Metodiev Indzhov

*Technical University of Gabrovo, 4 Hadzi Dimitar str., Gabrovo, Bulgaria
e-mail: indzhov@tugab.bg*

Abstract

The article presents the development of social work with the mentally ill in the United States in the 19th and 20th centuries. The analysis is based on examples from famous psychiatric clinics, highlighting their role, forms and methods of social work and treatment of patients.

Keywords: psychiatric institution, mentally ill.

ВЪВЕДЕНИЕ

Човешката лудост е част от човешката природа и съпътства човешкото общество от самото му начало. Лудостта не е само състояние на духа; не е само обект на медицината и социалните науки. Тя, също така, е и философска и морална категория. "Природата на лудостта е същевременно нейна полезна мъдрост, основанието ѝ за съществуване е да се приближава тъй много до разума, да му бъде тъй съсубстанциална, че заедно да формират един неразделен текст, в който може да се разчете единствено крайната цел на природата; необходима е лудостта на любовта, за да се съхрани видът; необходим е делириумът на амбицията за добрия порядък на политическите тела; необходима е безумната алчност, за да възникват богатствата. Така, всички тези егоистични безредия са част от грандиозната мъдрост на един порядък, който надхвърля цивилизацията." [1, 246].

Въпросът за лечението на психично болните съществува от древността. Отговорите са различни в различните човешки култури, а разбиранията се променят с напредъка на науката в областта на медицината, химията и биологията. Първоначалните разбирания за заболяванията на човешката психика са резултат от вярванията на обществото, които стоят зад странни симптоми, като демонично обладаване, проклятие, магия или отмъстителен бог. Преди възникването на институционализираната грижи за психично болните, семейството е това, което се ангажира с полагане на необходимото здравно и социално подпомагане. В много случаи хората с психични проблеми се възприемат, както от семейството, така и от обществото, като обекти на срам и унижение. "Нормалните" хора се опитват да скрият болните си близки, предоставят грижите на прислугата или ги изоставят.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Преди началото на XIX век почти няма разлика между заведенията за ментално болни хора, приютите за бедни и затворите. Психично болните, които не могат да се социализират, са затваряни в подобен вид институции до живот. В края на XVIII и началото на XIX век се извършва епохална реформа, която има за цел да превърне психично болните в пациенти, както и да подобри условията за настаняване. САЩ са водещи в прокарването на новите разбирания по отношение на психиатрията, психичното лечение и цивилизовано отношение към тези лица. Още в средата на XIX век, за да бъде прекратена старата практика в САЩ е приет планът "Киркбрид". В него е заложен по-хуманния подход към хората с проблемно психично здраве. Фокусът е поставен върху грижите и лечението в психиатричните заведения, а не върху изолирането на болните. Налага се индивидуалния подход с психично болните. Процесите на професионализация на социалната работа и психиатрията започват да се развиват успоредно [2].

Сградите без решетки, модерните програми за рехабилитация, които включват арт и трудотерапия, подобряват живота на хората с психични заболявания, които са настанени в новите болници, открити в края на XIX и началото на XX век. След десетилетия на съществуване част от тях са изоставени по време на процеса на деинституционализация. Но въпреки това, те съхраняват част от историята на психиатрията в САЩ от този период и в настоящата публикация ще представя кратка история на част от емблематичните психиатрични заведения там.

The Richardson Olmsted Complex в Бъфало, е проектирана през 1870 г. от известния архитект Хенри Хобсън Ричардсън. Един от най-изявените лекари, който работи там е д-р Томас Къркбрайд. Той разработва цялостната програма за лечение на психично болните. Основният акцент в нея е взаимов-

ръзката на пациента с природата. Цялото пространство около болницата прецизно е аранжирано с различни флорални видове. Така психиатрията се превръща в част от природната среда и това осигурява нужното спокойствие на пациентите. Паралелно с това се изгражда и ферма, която предоставя възможност за практикуване на трудотерапия. Физическата работа сред природата преодолява стреса и води до подобряване на здравословния статус на пациента.

През 1974 г. психиатрията е затворена и последните пациенти са изписани. В края на XX век в нея се помещава Бюрото за психично здраве [3].

Санаториум Craig House („Крейг Хаус“) е построен през 1859 г. Той е разположен сред прекрасна планинска природа, която граничи с река Хъдсън. Един от основните психиатри, който има роля за развитието и лечението на пациентите там е шотландецат д-р Кларънс Слокъм. Той е привърженик на прогресивните методи на лечение на психичните заболявания и прилага най-новите, за онова време, методи. Терапията му включва интензивни беседи с пациентите, използване на специален хранителен режим, спорт и арт-терапия.

Санаториумът е посещаван от много богати пациенти, като месечната такса е 750 долара в началото на XX век. Той се превръща в един от най-престижните центрове за рехабилитация. Но, за съжаление не липсват и негативни страни в неговата история. Тук се самоубива през 1942 г. съпругата на Хенри Форд, Франсис Сиймор. Медицинските процедури не помагат и на Розмари Кенеди, която остава с менталната възраст на двегодишно дете, както и на страдащата от шизофрения Зелда Фицджералд, съпруга на Франсис Скот Фицджералд.

Санаториумът е затворен през 1999 г. [4].

Клиника за душевноболни "Willard Asylum" ("Уилард Асайлъм") е създадена през 1869 г. като контрапункт на мрачните и непривлекателни психиатрии

в САЩ. Въведената система за грижа към пациентите отговаря на съвременните разбирания и изисквания. Основната заслуга за това е на доктор Силвестър Д. Уилард. Пациентите са със заболявания като деменции и шизофрения. Помещенията са разделени съответно за мъже и за жени. Обособени са стаи за агресивни и за меланхолични пациенти. Един от основните методи на лечение е трудотерапията. За целта е изградена ферма, в която душевноболните полагат физически труд, а от произведената продукция се изхранва клиниката. Настанените се ползват със свобода. Позволено им е свободно движение в сградата, бед да имат право да я напускат. Практикува се и групова терапия, като настанените се включват в различни курсове по тъкане и шиене.

През 1995 г. клиника „Уилард Асайлъм“ е затворена завинаги [4].

Болницата за душевноболни „Kings Park State Hospital“ е една от трите държавни психиатрии в Лонг Айленд. Тя е построена през 1885 г., с първоначален капацитет от 55 пациенти. Психиатричният център "Кингс парк" обхваща площ от 800 дка. Разполага със собствена обработваема земя и е на пълна самоиздръжка. Броят на пациентите варира от 2697, в края на XIX век, до 9300 в средата на XX век. Методите на лечение отговарят на съвременните изисквания. Практикува се трудотерапия, групова терапия и арт-терапия.

През 1996 г. психиатричният център "Кингс парк" е закрит [4].

Психиатричният комплекс Лечуорт вилидж е разположен в непосредствена близост на Ню Йорк, в селцето Тиелс. Той е основан през 1911 г. Представлява експериментално селище, в което лицата с психични заболявания се настаняват при нормални битови условия и в спокойна, лишена от стрес, среда. Капацитетът на комплекса е 2000 пациента. В него са построени 130 сгради с различно предназначение. Настанените са предимно с епилепсия и слабоумие. В из-

градената ферма пациентите полагат физически труд и провеждат трудотерапия. Изградени са редица магазини, електроцентрали и религиозни сгради, като целта е психиатрията да прилича на обикновено селище, а не на заведение за умствено изостанали и проблемни хора.

Увеличеният брой на настанените, предимно деца, води до финансови затруднения и злоупотреби. Постепенно се завръщат стари, забравени негативни практики. Зачестяват случаите на малтретиране и убийства. Настанените деца са изоставени там завинаги от своите семейства. Управлението на психиатричното заведение позволява извършването на медицински експерименти с настанените деца, по отношение прилагане на определени ваксини и лекарства. Най-известният проведен експеримент е тестването на ваксината за детски паралич, който води до драстичното намаляване на случаите на полиомиелит.

В резултат на кампания за защита на човешките права психиатричният комплекс е затворен през 1996 г., след десетилетия на злоупотреби и negliжиране на проблемите от страна на властта [4].

Санаториум "Rockhaven" е основан през 1923 г. от психиатричната сестра Агнес Ричардс. Идеята за създаването идва на база на натрупания от нея опит. По време на своята практика, тя се сблъсква в различни клиники с остарели и нечовешки методи на лечение на пациенти с психични заболявания. Санаториум „Rockhaven“ предлага хуманно отношение и лечение за пациентите с психични проблеми и той се превръща в първия американски център за психично здраве. Настанените постепенно се увеличават, разширява се използваната площ и сграден фонд.

Санаториумът е закрит през 2006 г., поради липса на рентабилност [4].

Държавната болница "Harlem Valley State Hospital" е създадена през 1924 г. Няколко години по-късно лечебното заведение е преименувано на психиатричен център "Harlem Valley Psychiatric

Center". Целта на тази трансформация е да се осигури адекватна грижа за душевноболните.

Болницата заема обширна площ от 900 дка и разполага с над 80 сгради. Капацитетът ѝ е около 5000 пациенти. Разполага с ферма, пекарна и спортни терени за голф и бейзбол. Лицата с психични заболявания получават едно от най-добрите лечения и терапии. Прилагат се редица експериментални методи на лечение, които имат положителен ефект за подобряване на психичното здраве. Използва се инсулинова инжекционна терапия за лечение на пациентите с шизофрения и други компулсивни разстройства. Болницата е една от първите, които прилага методът на електрошоковата терапия и разработения от невропсихиатърът Уолтър Фрийман нов метод за лечение на широк спектър от психиатрични състояния, станал известен като лоботомия.

Болницата е закрыта през 1994 [4].

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

При социалната работа с психично болни през XIX и XX век в САЩ се налагат нови форми, методи и терапии за лечение. В редица от психиатричните заведения се правят опити за налагане на индивидуална работа и по-успешна со-

циализация на пациентите. "Динамиката на социалните проблеми в миналото и настоящето, предизвикателствата, пред които се изправя социалната работа при търсенето на решения и справянето с различни социални препятствия, изисква актуални подходи и услуги" [5, 56].

ЛИТЕРАТУРА

- [1]. Fuko, M. (1996). Istorija na ludostta prez klasicheskata epoha. Pl.: EA.
- [2]. John Hopkins Medicine. The History of Psychiatry Social Work at The Johns Hopkins Hospital
https://www.hopkinsmedicine.org/psychiatry/expert_team/social_work/dept_history.htm
- [3]. Kak strahovita psihiatrichna bolnitsa v SASHT se prevrashta v luksozen hotel - <https://palatka.bg/2018/05/16/>
- [4]. Milova, V. Istoriya na emblematichnite lechebni zavedeniya za dushevnobolni v SASHT i Evropa <https://history.framar.bg/>
- [5]. Tsoneva, Zh. (2022). THE CONCEPT OF SOCIAL INNOVATION IN SOCIAL WORK WITH CHILDREN AND FAMILIES. *Management & Education/Upravlenie i Obrazovanie*, 18(4), pp.53-59.

Благодарност:

Докладът се публикува във връзка с проект: Договор НИП 2025-7/25.02.2025.